

PRESUDA SUDA

19. ožujka 1991.(\*)

„Tržišno natjecanje na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme”

U predmetu C-202/88,

**Francuska Republika**, koju zastupaju Jean-Pierre Puissochet, ravnatelj Uprave za pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova, u svojstvu agenta, i Géraud de Bergues, pomoćnik tajnika za vanjske poslove u istom ministarstvu, u svojstvu zamjenika agenta, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg pri Veleposlanstvu Francuske Republike, 9 boulevard Prince-Henri,

tužitelj,

koju podupire :

**Talijanska Republika**, koju zastupaju Luigi Ferrari Bravo, voditelj Odjela pravnih poslova, i Ivo M. Braguglia, avvocato dello stato, u svojstvu agenata, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg, pri Veleposlanstvu Talijanske Republike, 5 rue Marie-Adélaïde,

**Kraljevina Belgija**, koju zastupa Eduard Marissens, član odvjetničke komore u Bruxellesu, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg u uredu Lucy Dupong, 14A rue des Bains,

**Savezna Republika Njemačka**, koju zastupa Martin Seidel, Ministerialrat u Saveznom ministarstvu gospodarstva, u svojstvu agenta, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg pri Veleposlanstvu Savezne Republike Njemačke, 20-22 avenue Emile-Reuter,

i

**Helenska Republika**, koju zastupaju Nikos Frangakis, pravni savjetnik u uredu grčkog stalnog predstavništva u Europskim zajednicama, Stamatina Vodina, odvjetnica, član pravne službe ureda grčkog stalnog predstavnika u Europskim zajednicama, i Galateia Alexaki, odvjetnica, pravni savjetnik u Ministarstvu gospodarstva, u svojstvu agenata, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg pri Veleposlanstvu Helenske Republike, 117 Val Sainte-Croix,

intervenijenti,

protiv

**Komisije Europskih zajednica**, koju zastupaju Jean-Louis Dewost, glavni direktor pravne službe, Götz zur Hausen, pravni savjetnik, i Luís Antunes, član pravne službe, u svojstvu agenata, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg u uredu Guida Berardisa, člana pravne službe, Wagner Centre, Kirchberg,

tuženika,

povodom zahtjeva za djelomično poništenje Direktive Komisije 88/301/EEZ od 16. svibnja 1988. o tržišnom natjecanju na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme.

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, G. F. Mancini, T. F. O' Higgins, J. C. Moitinho de Almeida i G. C. Rodríguez Iglesias (predsjednici vijeća), C. N. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler i M. Zuleeg, suci,

nezavisni odvjetnik: M. G., Tesauo,

tajnik: J.-G. Giraud,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši očitovanja stranaka na raspravi održanoj 26. listopada 1989.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na ročištu od 13. veljače 1990.,

donosi sljedeću

### **Presudu**

- 1 Zahtjevom podnesenim tajništvu Suda 22. srpnja 1988., Francuska Republika podnijela je tužbu pred Sudom prema prvom stavku članka 173. Ugovora o EEZ-u za poništenje članka 2., 6. i 7. te, u mjeri u kojoj je to potrebno, članka 9. Direktive Komisije 88/301/EEZ od 16. svibnja 1988. o tržišnom natjecanju na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme (SL 1988., L 131, str. 73.). Talijanska Republika, Kraljevina Belgija, Savezna Republika Njemačka i Helenska Republika intervenirale su u postupku u potporu zahtjevu Francuske Republike.
- 2 Direktiva 88/301 donesena je na temelju članka 90. stavka 3. Ugovora. Na temelju članka 2. te direktive države članice koje su dodijelile posebna ili isključiva prava poduzećima za uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu telekomunikacijske terminalne opreme i/ili održavanje takve opreme moraju osigurati da se ta prava povuku te obavijestiti Komisiju o poduzetim mjerama ili prijedlozima propisa koje se uvodi u tu svrhu.

- 3 Prema članku 3. države članice dužne su pobrinuti se da gospodarski subjekti imaju pravo na uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje terminalne opreme. Države članice, međutim, mogu:
- u nedostatku tehničkih specifikacija odbiti dopuštenje za spajanje i stavljanje u uporabu terminalne opreme ako ta oprema, prema obrazloženom mišljenju tijela iz članka 6., ne zadovoljava osnovne uvjete propisane člankom 2. stavkom 17. Direktive Vijeća 86/361/EEZ od 24. srpnja 1986. o početnoj fazi uzajamnog priznavanja homologacija telekomunikacijske terminalne opreme (SL 1986., L 217, str. 21.);
  - od gospodarskih subjekata zahtijevati da posjeduju tehničke kvalifikacije potrebne za spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje terminalne opreme na temelju objektivnih, nediskriminatornih i javno dostupnih kriterija.
- 4 Na temelju članka 6. navedene direktive države članice dužne su osigurati da od 1. srpnja 1989. odgovornost za sastavljanje specifikacija, nadzor njihove primjene i homologacija bude dodijeljena tijelu neovisnom o javnim ili privatnim poduzećima koja nude robu i/ili usluge u telekomunikacijskom sektoru.
- 5 Članak 7. od država članica zahtijeva da poduzmu potrebne korake kako bi korisnicima omogućili da raskinu, s otkaznim rokom ne duljim od jedne godine, ugovore o najmu ili održavanju terminalne opreme prema kojima su u doba sklapanja određenim poduzećima bila dodijeljena isključiva ili posebna prava.
- 6 Konačno, prema članku 9. države članice dužne su na kraju svake godine Komisiji dostaviti izvješće koje joj omogućuje da prati usklađenost s odredbama članka 2., 3., 4., 6. i 7.
- 7 Za potpuniji prikaz činjenica u glavnom postupku, tijekom postupka te razloga i argumenata stranaka upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se spominju ili razmatraju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.
- 8 Francuska vlada poziva se na četiri tužbena razloga koji se temelje na zlouporabi postupka, nenadležnosti Komisije, povredi načela proporcionalnosti i bitnoj povredi pravila postupka. U dijelu u kojem se poziva na nenadležnost, francuska vlada također tvrdi da je Komisija pogrešno primijenila pravila Ugovora. S obzirom da ta tvrdnja zapravo čini zasebni tužbeni razlog, razmatrat će se zasebno.

#### I – Pravni okvir spora

- 9 Tužbeni razlozi i argumenti u ovome predmetu u osnovi se odnose na tumačenje članka 90. Ugovora. Prema stavku 3. tog članka, na temelju kojeg je usvojena sporna uredba, „primjenu odredaba ovog članka osigurava Komisija koja, po potrebi upućuje odgovarajuće direktive ili odluke državama članicama”.

- 10 U slučaju javnih poduzeća i poduzeća kojima države članice dodjeljuju posebna ili isključiva prava, članak 90. stavak 1. općenito zabranjuje državama članicama da donose ili zadržavaju na snazi bilo kakvu mjeru koja je u suprotnosti s pravilima Ugovora, a osobito s pravilima propisanim u članku 7. i člancima 85. do 94.
- 11 Članak 90. stavak 2. predviđa da poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa moraju poštovati ta pravila, osobito pravila tržišnog natjecanja, u mjeri u kojoj primjena tih pravila ne sprečava, ni pravno ni činjenično, obavljanje posebnih zadataka koje su im povjerene, međutim, pod uvjetom da se na razvoj trgovine ne utječe na način koji bi bio suprotan interesima Zajednice.
- 12 Dopuštajući odstupanja od općih pravila Ugovora u određenim uvjetima, cilj te odredbe je pomiriti interes država članica za korištenje nekih poduzeća, osobito onih u javnom sektoru, kao instrumenta gospodarske ili fiskalne politike s interesom Zajednice za poštovanje pravila tržišnog natjecanja i očuvanje jedinstva zajedničkog tržišta.
- 13 U točki 11. preambule sporne direktive Komisija navodi da uvjeti za primjenu izuzeća iz članka 90. stavka 2. Ugovora nisu ispunjeni. Ni francuska vlada ni intervenijenti nisu to osporavali. Iz navedenog slijedi da ovaj spor ulazi u područje primjene stavaka 1. i 3. članka 90. Ugovora.
- 14 Osim što ovlašćuje Komisiju da usvaja direktive, članak 90. stavak 3. Ugovora daje joj ovlast propisivanja općih pravila kojima se preciziraju obveze koje proizlaze iz Ugovora i koja su obvezujuća za države članice u odnosu na poduzeća iz članka 90. stavaka 1. i 2.
- 15 U tim okolnostima tužbeni razlozi i argumenti stranaka moraju se razmatrati s obzirom na to je li Komisija u ovom slučaju ostala u okvirima svojih zakonodavnih ovlasti koje joj daje Ugovor.

## II - Zloupotreba postupka

- 16 U okviru prvog tužbenog razloga francuska vlada tvrdi da je Komisija usvojila spornu direktivu na temelju članka 90. stavka 3. Ugovora umjesto da je pokrenula postupak predviđen člankom 169. Prema njezinom mišljenju svrha je članka 90. stavka 3. ovlastiti Komisiju da obavijesti države članice, ako postoje nejasnoće oko načina postizanja usklađenosti s Ugovorom, o mogućim sredstvima kojima se ta usklađenost ipak može osigurati. Međutim, ako je jasno da je mjera u potpunosti suprotna Ugovoru te da se bez odgode treba obustaviti, valja se pozvati na odredbe članka 169.
- 17 S tim u vezi valja utvrditi da članak 90. stavak 3. Ugovora daje ovlast Komisiji da usvajanjem direktiva općenito precizira obveze koje proizlaze iz članka 90. stavka 1. Komisija se koristi tom ovlasti kada, ne uzimajući u obzir konkretnu situaciju u raznim državama članicama, konkretno odredi obveze koje proizlaze iz Ugovora. S

obzirom na njezinu prirodu, ta se ovlast ne može rabiti kako bi se utvrdilo da država članica nije ispunila određenu obvezu koja proizlazi iz Ugovora.

- 18 Međutim, iz sadržaja direktive o kojoj je riječ u ovom predmetu proizlazi da je Komisija samo u općenitom smislu odredila obveze koje su obvezujuće za države članice prema Ugovoru. Stoga se ta direktiva ne može protumačiti na način da konkretno utvrđuje da neka država članica nije ispunila svoje obveze iz Ugovora, pa stoga tužbeni razlog na koji se poziva francuska vlada treba odbiti kao neosnovan.

### III - Nadležnost Komisije

- 19 U okviru drugog tužbenog razloga francuska vlada uz podršku intervenijenata tvrdi da je, time što je usvojila direktivu koja predviđa jednostavno povlačenje posebnih i isključivih prava na uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu i/ili održavanje telekomunikacijske terminalne opreme, Komisija prekoračila nadzorne ovlasti koje su joj dodijeljene člankom 90. stavkom 3. Ugovora. Francuska vlada smatra da ta odredba pretpostavlja postojanje posebnih i isključivih prava. Sukladno tome, stav da zadržavanje tih prava samo po sebi predstavlja mjeru u smislu članka 90. zanemaruje područje primjene tog članka.
- 20 Belgijska i francuska vlada nadalje smatraju da politika restrukturiranja telekomunikacijskog sektora, kako je predviđena direktivom, ulazi u isključivu nadležnost Vijeća na temelju članka 100.a. Belgijska i talijanska vlada uz to smatraju da je direktiva krši članak 87. Ugovora s obzirom na to da samo Vijeće ima ovlast propisivanja pravila za primjenu članka 85. i 86. Ugovora u određenim sektorima.
- 21 Kada je riječ o prvom argumentu, valja najprije napomenuti da nadzorna ovlast dodijeljena Komisiji uključuje mogućnost određivanja, prema članku 90. stavku 3., obveza koje proizlaze iz Ugovora. Domet te ovlasti stoga ovisi o području primjene pravila čije pridržavanje treba osigurati.
- 22 Nadalje, valja istaknuti da iako taj članak pretpostavlja da postoje poduzeća s posebnim ili isključivim pravima, iz toga ne proizlazi da su sva posebna ili isključiva prava u skladu s Ugovorom. To ovisi o različitim pravilima na koja upućuje članak 90. stavak 1.
- 23 Kada je riječ o navodu da je Komisija zadržala u ovlasti povjerene Vijeću člancima 87. i 100.a Ugovora, te odredbe valja usporediti s člankom 90. uzimajući u obzir njihov predmet i svrhu.
- 24 Članak 100.a odnosi se na usvajanje mjera za usklađivanje odredaba zakona i drugih propisa u državama članicama, čiji je cilj uspostava i funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Članak 87. odnosi se na usvajanje svih uredbi ili direktiva čija je svrha primjena načela iz članka 85. i 86., odnosno pravila tržišnog natjecanja koja se primjenjuju na sva poduzeća. Članak 90. odnosi se na mjere koje države članice usvajaju u odnosu na poduzeća s kojima imaju posebnu vezu sukladno odredbama

tog članka. Članak 90. Komisiji određuje dužnost nadzora samo u odnosu na takve mjere, a ta se dužnost može obavljati, prema potrebi, usvajanjem direktiva i odluka upućenih državama članicama.

25 Stoga valja utvrditi da je predmet ovlasti dodijeljene Komisiji člankom 90. stavkom 3. različit i konkretniji od ovlasti dodijeljenih Vijeću člankom 100.a i člankom 87.

26 Valja također podsjetiti da, kako proizlazi iz presude od 6. srpnja 1982. (Francuska, Italija i Ujedinjena Kraljevina/Komisija, 188/90, 189/90 i 190/80, Zb., str. 2545., t. 14.), mogućnost da Vijeće na temelju opće ovlasti koju ima iz drugih članaka Ugovora propiše pravila koja sadržavaju odredbe koje zadiru u određeno područje članka 90., ne protivi se izvršavanju ovlasti koje se člankom 90. daju Komisiji.

27 Tužbeni razlog koji se temelji na nenadležnosti Komisije stoga valja odbiti.

#### IV - Načelo proporcionalnosti

28 Tvrdeći da je došlo do povrede načela proporcionalnosti, francuska vlada zapravo tvrdi da Komisija nije upotrijebila odgovarajuća sredstva kako bi zaustavila zloupotrebu posebnih ili isključivih prava telekomunikacijskih poduzeća. Stoga se taj tužbeni razlog spaja s odbijenim tužbenim razlozima na temelju zlouporabe postupka i nenadležnosti te ga iz tog razloga nije potrebno razmatrati zasebno.

#### V - Primjena pravila Ugovora

29 Francuska vlada i intervenijenti tvrde da su članci 2., 6., 7. i 9. direktive protupravni jer su te odredbe pogrešno utemeljene na povredi članka 30., 37., 59. i 86. Ugovora od strane država članica.

30 Na temelju gore navedenih primjedbi prigovor valja protumačiti na način da je usmjeren protiv pogrešne primjene navedenih odredbi Ugovora od strane Komisije. Članke 2., 6., 7. i 9. Direktive 88/301 stoga valja razmatrati u svjetlu temelja na kojima se zasnivaju.

##### 1. Zakonitost članka 2. Direktive 88/301 (povlačenje posebnih i isključivih prava)

31 Članak 2. pobijane direktive određuje da se države članice koje su dodijelile posebna ili isključiva prava poduzećima za uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu telekomunikacijske terminalne opreme i/ili održavanje takve opreme moraju pobrinuti da se ta prava povuku te obavijestiti Komisiju o poduzetim mjerama ili prijedlozima propisa sastavljenima u tu svrhu.

32 Iz toga slijedi da se ta direktiva s jedne strane bavi isključivim pravima, a s druge strane posebnim pravima. U razmatranju ovog prigovora valja slijediti tu podjelu.

- 33 Kada je riječ o isključivim pravima uvoza i stavljanja na tržište, valja imati na umu da se, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda (vidjeti osobito presudu od 11. srpnja 1974., *Dassonville*, 8/74, Zb., str. 837., t. 5), zabrana mjera s istovrsnim učinkom kao količinska ograničenja propisana člankom 30. Ugovora primjenjuje na sva pravila trgovanja država članica koja mogu, izravno ili neizravno, stvarno ili potencijalno, ometati trgovinu unutar Zajednice.
- 34 S tim u vezi prvo valja istaknuti da postojanje isključivih prava na uvoz i stavljanje na tržište trgovce lišava mogućnosti prodaje njihovih proizvoda potrošačima.
- 35 Drugo, valja istaknuti da sektor terminalne opreme karakterizira raznolikost i tehnička priroda proizvoda te pripadajuća ograničenja. U tim okolnostima nije zajamčeno da nositelj monopola može ponuditi čitav raspon proizvoda dostupan na tržištu, informirati kupce o stanju i funkcioniranju svih terminala te jamčiti njihovu kvalitetu.
- 36 Sukladno tome, isključiva prava uvoza i stavljanja na tržište u sektoru telekomunikacijskih terminala mogu ograničiti trgovinu unutar Zajednice.
- 37 Kada je riječ o tome mogu li takva prava biti opravdana, valja podsjetiti da je u članku 3. sporne direktive Komisija definirala razmjer i ograničenja za povlačenje posebnih i isključivih prava kako bi uzela u obzir određene zahtjeve poput onih iz članka 2. stavka 17. gore navedene Direktive Vijeća 86/361, odnosno sigurnost korisnika, sigurnost zaposlenika operatera javnih telekomunikacijskih mreža, zaštitu javnih telekomunikacijskih mreža od štete i interoperabilnost terminalne opreme u opravdanim slučajevima.
- 38 Francuska vlada sa svoje strane nije pobijala članak 3. sporne direktive, niti je tvrdila da postoje drugi temeljni zahtjevi s kojima se u ovom slučaju Komisija trebala uskladiti.
- 39 U tim okolnostima Komisija je ispravno utvrdila da isključiva prava na uvoz i stavljanje na tržište u sektoru telekomunikacijskih terminala nisu u skladu s odredbama članka 30. Ugovora.
- 40 Kada je riječ o isključivim pravima na spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje telekomunikacijske terminalne opreme, stavak 6. preambule direktive glasi:
- „ ... Zadržavanje isključivih prava u ovom području bilo bi jednako zadržavanju isključivih prava na stavljanje na tržište ...” [neslužbeni prijevod]
- 41 S tim u vezi prvo valja podsjetiti da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, svrha članaka 2. i 3. Ugovora stvaranje tržišta koje karakterizira slobodno kretanje robe u kojem uvjeti tržišnog natjecanja nisu poremećeni (vidjeti osobito presudu od 10. siječnja 1985., *Leclerc*, 229/83, Zb., str. 1., t. 9.). Članke 30. i sljedeće članke stoga

valja tumačiti u svjetlu tog načela, što znači da treba uzeti u obzir aspekt tržišnog natjecanja iz članka 3. točke (f) Ugovora.

- 42 Nadalje, valja istaknuti da za tržište koje pokazuje gore opisane karakteristike (vidjeti točku 35. ove presude) nije zajamčeno da nositelj isključivih prava na spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje terminalne opreme može osigurati pouzdanost tih usluga za svaku dostupnu vrstu terminalne opreme na tržištu i time omogućiti da se sve one i koriste, niti da će taj nositelj imati bilo kakvog poticaja da to učini. Sukladno tome, kada se povuče isključivo pravo stavljanja na tržište, gospodarski subjekti moraju sami moći ponuditi usluge spajanja, stavljanja u uporabu i održavanja opreme kako bi mogli obavljati svoje tržišne aktivnosti u nenarušenim uvjetima tržišnog natjecanja.
- 43 U skladu s navedenim Komisija je ispravno utvrdila da isključiva prava spajanja, stavljanja u uporabu i održavanja telekomunikacijske terminalne opreme nisu u skladu s člankom 30. Ugovora.
- 44 Iz navedenog proizlazi da je Komisija bila u pravu kada je zahtijevala povlačenje isključivih prava uvoza, stavljanja na tržište, spajanja, stavljanja u uporabu telekomunikacijske terminalne opreme i/ili održavanja takve opreme.
- 45 Kada je riječ o posebnim pravima, valja istaknuti da ni odredbe direktive ni njezine preambule ne navode vrstu prava o kojima je riječ te u kojem je smislu postojanje takvih prava suprotno raznim odredbama Ugovora.
- 46 Iz toga slijedi da Komisija nije opravdala obvezu povlačenja posebnih prava na uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu i/ili održavanje telekomunikacijske terminalne opreme.
- 47 Sukladno tome, članak 2. treba proglasiti ništavim s obzirom na to da se odnosi na povlačenje tih prava.
2. Zakonitost članka 6. Direktive 88/301 (sastavljanje specifikacija, nadzor njihove primjene i homologacija terminalne opreme)
- 48 Prema članku 6. sporne direktive, države članice dužne su osigurati da od 1. srpnja 1989. odgovornost za sastavljanje specifikacija, nadzor njihove primjene i homologaciju bude dodijeljena tijelu neovisnom o javnim ili privatnim poduzećima koja nude robu i/ili usluge u telekomunikacijskom sektoru.
- 49 Uvodna izjava 9. navedene direktive određuje:
- „ ...Kako bi se osiguralo da se [tehničke specifikacije i postupci homologacije] primjenjuju transparentno, objektivno i bez diskriminacije, sastavljanje i nadzor njihove primjene treba povjeriti tijelima koja su neovisna o konkurentima na predmetnom tržištu...” [neslužbeni prijevod]

50 U uvodnoj izjavi 17. navedene direktive navodi se:

„Nadzor specifikacija i pravila za homologaciju ne može se povjeriti konkurentu na tržištu terminalne opreme zbog očitog sukoba interesa. Države članice se stoga moraju pobrinuti da se sastavljanje specifikacija i pravila za homologaciju povjeri tijelu koje je neovisno o subjektu koji upravlja mrežom i o bilo kojem drugom konkurentu na tržištu terminalne opreme.“ [neslužbeni prijevod]

51 Valja istaknuti da se sustav nenarušenog tržišnog natjecanja kao što je onaj predviđen u Ugovoru može jamčiti samo ako su različitim gospodarskim subjektima osigurane jednake mogućnosti. Povjeravanje jednom poduzeću koje na tržište stavlja terminalnu opremu zadaće propisivanja specifikacija za tu opremu, nadzor njihove primjene i homologaciju te opreme jednako je davanju ovlasti tom poduzeću da samovoljno odredi koja se terminalna oprema može spojiti na javnu mrežu, čime se to poduzeće stavlja u očiti povoljniji položaj u odnosu na njegove konkurente.

52 Sukladno navedenom, bio je opravdan zahtjev Komisije da se odgovornost za sastavljanje specifikacija, nadzor njihove primjene i homologaciju dodijeli tijelu neovisnom o javnim ili privatnim poduzećima koja nude robe i/ili usluge u telekomunikacijskom sektoru.

### 3. Zakonitost članka 7. Direktive 88/301 (raskid ugovorâ o zakupu i održavanju)

53 Članak 7. sporne direktive zahtijeva od država članica da poduzmu potrebne mjere kako bi se, uz najdulji mogući otkazni rok od jedne godine, mogli raskinuti ugovori o zakupu ili održavanju terminalne opreme koji podliježu isključivim ili posebnim pravima dodijeljenima određenim poduzećima u vrijeme sklapanja tih ugovora.

54 U uvodnoj izjavi 18. navedene direktive navodi se:

„Nositelji posebnih ili isključivih prava na predmetnu terminalnu opremu mogli su svojim korisnicima nametnuti dugoročne ugovore, što je de facto onemogućavalo mogućnost slobodnog tržišnog natjecanja u razumnom razdoblju. Korisnicima stoga treba dati mogućnost da revidiraju trajanje njihovih ugovora.“ [neslužbeni prijevod]

55 S tim u vezi valja istaknuti da članak 90. Ugovora daje ovlast Komisiji samo u odnosu na državne mjere (vidjeti točku 24.), a ponašanje poduzeća protivno pravilima tržišnog natjecanja na vlastitu inicijativu može se dovesti u pitanje samo pojedinačnim odlukama na temelju članaka 85. i 86. Ugovora.

56 Ni iz odredbi direktive ni iz njezine preambule ne proizlazi da su propisi država članica prisiljavali ili poticali nositelje posebnih ili isključivih prava na sklapanje dugoročnih ugovora.

57 Članak 90. se stoga ne može smatrati prikladnom osnovom za rješavanje prepreka tržišnom natjecanju koje su navodno nastale dugoročnim ugovorima o kojima je riječ u direktivi. Iz toga slijedi da članak 7. treba proglašiti ništavim.

#### 4. Zakonitost članka 9. Direktive 88/301 (godišnje izvješće)

58 Članak 9., koji od država članica zahtijeva da na kraju svake godine Komisiji podnesu izvješće kako bi Komisija mogla nadzirati usklađenost s određenim odredbama direktive, također treba proglašiti ništavim s obzirom na to da upućuje na odredbe članka 2. koje se odnose na posebna prava te na članak 7. sporne direktive.

#### VI – Bitna povreda pravila postupka

59 Francuska vlada nadalje tvrdi da je Komisija nedovoljno obrazložila spornu direktivu.

60 Ponajprije valja istaknuti da taj tužbeni razlog treba razmatrati samo s obzirom na aspekte sporne direktive koji već nisu proglašeni ništavima.

61 S tim u vezi treba istaknuti da su razlozi iz kojih je Komisija zahtijevala povlačenje isključivih prava koja se odnose na uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje terminalne opreme dovoljno jasni iz preambule direktive. Isto vrijedi za obveze nametnute državama članicama člankom 6. sporne direktive.

62 Tužbeni razlog na temelju bitne povrede pravila postupka stoga nije moguće prihvatiti.

#### VII – Troškovi

63 Na temelju članka 69. stavka 2. Poslovnika stranka koja ne uspije u postupku dužna je snositi troškove. Bez obzira na to, na temelju prvog podstavka članka 69. stavka 3. Sud može narediti strankama da snose vlastite troškove u cijelosti ili u dijelu ako svaka stranka uspije u nekim, a ne uspije u drugim točkama zahtjeva. S obzirom na to da je Francuska Republika samo djelomično uspjela u postupku, svim strankama, uključujući intervenijente, naređuje se snošenje vlastitih troškova.

Slijedom navedenog,

SUD,

proglašava i presuđuje :

- 1. Članak 2. Direktive 88/301/EEZ od 16. svibnja 1988. o tržišnom natjecanju na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme proglašava se ništavim s obzirom na to da određuje da države članice**

koje su dodijelile posebna ili isključiva prava poduzećima za uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu telekomunikacijske terminalne opreme i/ili održavanje takve opreme moraju osigurati da se ta prava povuku te obavijestiti Komisiju o poduzetim mjerama ili prijedlozima propisa sastavljenima u tu svrhu.

2. **Članak 7. predmetne direktive proglašava se ništavim.**
3. **Članak 9. predmetne direktive proglašava se ništavim s obzirom na odredbe članka 2. koje se odnose na posebna prava i na članak 7. direktive.**
4. **U preostalom dijelu zahtjev se odbija.**
5. **Stranke su dužne snositi vlastite troškove.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 19. ožujka 1991.

[potpisi]

---

\*Jezik postupka: francuski